

بررسی وضعیت هوش اخلاقی و ابعاد و مؤلفه‌های آن در دانشجویان (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه خوارزمی)

دکتر رمضان جهانیان^۱

دکتر ایرج ساعی ارسی^۲

مونا طیبا^۳

چکیده

هدف: بررسی وضعیت هوش اخلاقی و ابعاد و مؤلفه‌های آن در دانشجویان کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی دانشگاه خوارزمی است.

روش: پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری ۲۲۰ نفر از دانشجویان کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی دانشگاه خوارزمی که تعداد ۱۴۰ نفر به عنوان حجم نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران و به صورت نمونه گیری سیستماتیک انتخاب شدند. برای سنجش کیفیت

۱. استادیار گروه مدیریت آموزشی، دانشکده روانشناسی، واحد علوم و تحقیقات البرز، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، کرج، ایران (نویسنده مسئول).

ramezan.jahanian@yahoo.com

۲. استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهر، بهر، ایران.

saiearasi@gmail.com

۳. دانش آموخته‌ی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات البرز.

mona_tayyeba@yahoo.com

زندگی از پرسشنامه استاندارد سازمان جهانی بهداشت سال (۱۹۹۸) استفاده شد. و برای سنجش هوش اخلاقی از پرسشنامه استاندارد لنینک، کیل و جوردن (۲۰۱۱) استفاده گردید.

یافته‌ها: نتایج آزمون فرید من نیز نشان داد بین مؤلفه‌های هوش اخلاقی تفاوت معنی داری وجود دارد. نتایج آزمون همبستگی بر رابطه مثبت و معناداری میان سن و هوش اخلاقی دلالت داشت. و همچنین نتایج آزمون آنالیز واریانس یک راهه میزان هوش اخلاقی گروه‌های مختلف تحصیلی (مدرک تحصیلی) تفاوت معناداری دارد. نتایج آزمون t برای گروه‌های مستقل نشان داد که میزان هوش اخلاقی دانشجویان متأهل بیش از دانشجویان مجرد است.

نتیجه گیری: نتایج نشان داد که مؤلفه‌های هوش اخلاقی در بین دانشجویان در حد بالای متوسط است.

واژگان کلیدی: هوش اخلاقی، دانشجویان، دانشگاه.

مقدمه

اخلاق در ایران باستان مجموعه‌ی آموزه‌هایی است که در دو مقوله‌ی پاسداشت زندگی و جدال با شر خلاصه می‌شود. (تفضلی، ۱۳۸۵، ص ۴۱) کسب ارزش‌های علمی و توسعه تفکرات علمی جز وظایف بسیار مهم دانشگاه‌هاست. (آراسته و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۲۰۲) گاردنر (۱۹۹۹) هوش را سطحی از مهارت‌ها و شناخت دانسته که برای حل مساله به آسانی قابل دسترس می‌باشد به طور کلی هوش اصطلاحی است برای سامان دهی و توصیف ظرفیت‌های انسانی که با توجه به تنوع فرهنگی، توانایی گسترش و معناداری می‌یابد. نارواژ (۲۰۱۰) هوش اخلاقی با احساسات و عقل گره خورده و رفتارهای اخلاقی به احساسات یکپارچه، شهود و استدلال وابسته است. هوش اخلاقی به معنی توجه به زندگی و طبیعت رفاه اقتصادی و اجتماعی، ارتباطات آزاد و صادقانه و حقوق شهروندی است و به این حقیقت اشاره دارد که ما به صورت ذاتی، اخلاقی یا غیر اخلاقی متولد نمی‌شویم بلکه یاد می‌گیریم که چگونه خوب باشیم. یادگیری برای خوب بودن شامل ارتباطات، بازخورد، جامعه پذیری و آموزش است که هرگز پایان پذیر نیست آنچه که ما برای انجام کارهای درست به آن نیاز داریم همان هوش اخلاقی است که با استفاده از آن به یادگیری عمل هوشمندانه و دستیابی به بهترین عمل خوب نزدیک می‌شویم در هر بخشی از زندگی به بهترین اطلاعات قابل دسترس می‌رسیم خطرات را به حداقل می‌رسانیم و نسبت به پیامدهای آن خوش بین هستیم افراد با هوش اخلاقی بالا کار درست را انجام می‌دهند، اعمال آنها پیوسته با ارزش‌ها و عقایدشان هماهنگ است، عملکرد بالایی دارند و همیشه کارها را با اصول اخلاقی پیوند می‌دهند. (مختاری پور و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۹۸) در تحقیق حاضر برای بررسی وضعیت هوش

اخلاقی از مدل لنیک، کیل و جوردن (۲۰۱۱) استفاده شد. آنها برای هوش اخلاقی ۱۰ شایستگی را به قرار زیر در نظر گرفته اند: ۱. عمل کردن مبتنی بر اصول، ارزش‌ها و باورها. ۲. راستگویی. ۳. استقامت و پافشاری برای حق (ایستادگی به خاطر حقیقت) وفای به عهد. ۵. مسئولیت پذیری برای تصمیمات شخصی. ۶. اقرار به اشتباهات و شکست‌ها. ۷. قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران. ۸. فعالانه علاقه مند بودن به دیگران (اهمیت دادن خود جوش به دیگران). ۹. توانایی در بخشش اشتباهات خود. ۱۰. توانایی در بخشش اشتباهات دیگران.

آراسته و دیگران (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان بررسی وضعیت هوش اخلاقی دانشجویان پرداخته اند. روش پژوهشی وی توصیفی پیمایشی بوده است. یافته‌ها نشان داد شایستگی‌های اخلاقی ثبات عملکرد، راستگویی، استقامت و پافشاری برای حق، پابندی به عهد، مسئولیت پذیری برای انتخاب‌های شخصی، اقرار به اشتباهات و شکست‌ها، قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران، اهمیت دادن خود جوش به دیگران، توانایی در بخشش اشتباهات خود، توانایی در بخشش اشتباهات دیگران، در میان دانشجویان در حد بالای متوسط بود. نتایج آزمون فریدمن نیز نشان داد بین مؤلفه‌های هوش اخلاقی تفاوت معناداری وجود دارد. و همچنین رابطه مثبت و معناداری میان سن، سطح تحصیلات و هوش اخلاقی دلالت داشت. بهرامی و دیگران (۱۳۹۱) در تحقیقی با عنوان سطح هوش اخلاقی اعضای هیات علمی و کارکنان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد که پژوهشی توصیفی تحلیلی است. و یافته‌های پژوهش نشان دادند که اعضای هیات علمی و کارکنان در ۳ مؤلفه‌ی درستکاری، بخشش و مسئولیت پذیری دارای وضعیت خیلی خوب بودند. در مؤلفه‌ی دلسوزی نیز اعضای هیات علمی و کارکنان، به ترتیب دارای وضعیت خیلی خوب و خوب بودند. به طوری که با افزایش سن، میانگین امتیاز هوش اخلاقی، $P = 0/04$ متغیر سن رابطه‌ی معنی دار آماری با سطح هوش اخلاقی داشت. افراد کمتر از ۵۰ سال افزایش یافته و در افراد بالای ۵۰ سال مجدداً کاهش یافته است. سایر متغیرهای دموگرافیک (جنس، مدرک تحصیلی، سمت، سابقه‌ی کار، سابقه مدیریت و دو شغله بودن) نیز رابطه‌ی معنی داری با سطح هوش اخلاقی نداشتند. سطح مطلوب هوش اخلاقی اعضای هیات علمی و کارکنان می‌تواند منجر به ایفای مؤثر نقش دانشگاه در توسعه‌ی اخلاقی دانشجویان گردد. در عین حال می‌توان از طریق رهیافت‌هایی نظیر تشویق رفتار مبتنی بر اخلاق، وضعیت موجود را ارتقاء داد. نگاموک ۲۰۱۱ معتقد است مراکز آموزش عالی باید در تمام سطوح ضمن وضعیت اخلاقی، ویژگی‌های اخلاقی را به تدریج به دانشجویان آموزش دهند تا دانشجویان بتوانند رفتارهای درست از غلط را تشخیص دهند. در واقع، مفاهیم اخلاقی نمایانگر اشکالی از زندگی بشر است و اعتقادات و ارزش‌های هدایتگر افراد در

تصمیمات شان را توصیف می‌نمایند. اخلاق مندی به عنوان سرمایه ای راهبردی برای مجموعه‌های انسانی مطرح است و پیش شرط زندگی اجتماعی کارآمد را تشکیل می‌دهد.

بکاف و پیرس (۲۰۰۹) التزام به رفتارهای اخلاقی را مهم و قاعده مند می‌دانند و معتقدند که رفتارهایی چون عدالت، همدلی، بخشش، اعتماد، نوع دوستی، تحمل اجتماعی، صداقت به طور گسترده ای در میان آنها وجود دارد، اما در آغاز هزاره سوم شناسایی و توسعه قواعد رفتاری درست و نادرست در میان انسان‌ها به یکی از دغدغه‌های جوامع بشری تبدیل شده است.

راما (۲۰۱۱) معتقد است که آموزش دهندگان دانشگاه، از طریق هدایت فرایندهای آموزش و یادگیری، انگیزش دانشجویان، شکل دهی به تفکر و نیز مسؤولیت پذیر و پاسخگو کردن آنها در مقابل جامعه نقشی بی بدیل را به عهده دارند.

روسینک و بایوج (۲۰۰۶) در مطالعه‌ی خود به این نتیجه رسیده اند که سطح هوش اخلاقی در دو جنس زن و مرد تفاوت معنی داری با هم دارند.

ویمالیسیری (۲۰۰۱) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده است که جنسیت تأثیری بر هوش اخلاقی افراد ندارد.

لنیک و همکاران (۲۰۱۱) اجرای برنامه‌های آموزشی شایستگی عاطفی را در افزایش هوش اخلاقی مؤثر می‌دانند آنها شایستگی عاطفی را ظرفیتی برای تنظیم و هم ترازوی در بین اهداف، اقدامات و ارزش‌ها تعریف می‌کنند. و آگاهی را اولین قدم در راه عمل با ثبات و منسجم می‌دانند. ارزش‌ها به منزله درون مایه ی اصلی فرهنگ، ادراک فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهند و خود در خلال فرآیند فرهنگ آموزی از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شوند (نیکو گفتار، ۱۳۸۶، ص ۸۰). ارزش‌ها به منزله اصولی کلی برای رفتار جهت گیری‌های فرد را سامان بخشیده، ملاک انتخاب و تصمیم گیری قرار می‌گیرند و با نفوذ بر رفتار، بازخوردها و نیازها، داوریه‌ها و تعاملات فرد را با محیط تحت تأثیر خود قرار می‌دهند و بدین ترتیب، خطوط کلی شخصیت آدمی را رقم می‌زنند (نیکو گفتار، ۱۳۸۶، ص ۸۰). یکی از سرمایه‌هایی که یک جامعه به آن اعتماد می‌کند و از هر حیث اعتماد و همبستگی او را تقویت می‌کند و مایه‌ی سعادت و پیشرفت آن جامعه است وفای به عهد است (رسولی، ۱۳۸۷، ص ۷). بی توجهی به عهد و پیمان‌ها موجب می‌شود که بذری اعتمادی در میان مردم کاشته، در نتیجه جامعه به هرج و مرج دچار شود (نورمحمدی، ۱۳۸۸، ص ۱۲). ارتباط افراد انسان با یکدیگر اساس روابط اجتماعی بشری است بوسیله سخن گفتن برقرار می‌شود بنابراین سخن راست حقیقت پوشیده ای را برای انسان کشف می‌کند (طباطبائی، ۱۳۸۷، ص ۲۳۰). قوام هر جامعه به اعتماد انسان‌ها به یکدیگر است آنچه این بنیان را استوار و مستحکم می‌سازد صداقت انسان‌ها نسبت به هم است و اگر صدق و راستی از جامعه ای

رخت بر بندد زندگی‌ها هم دشوار، نا امن تلخ و نکبت بار خواهد بود (محدثی، ۱۳۸۰، ص ۳۱۹). بیان حقیقت در صورتی بهترین نتیجه را می‌دهد که با خود آگاهی و حسن نیت همراه باشد (آراسته و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۲۰۱). در بین تمام موجودات تنها انسان است که مسئولیت پرورش و تکمیل نفس خود را بر عهده دارد. (امینی، ۱۳۷۹، ص ۶۹) بنابراین لازم‌ترین وظیفه انسان این است که خود را بشناسد تا بدین وسیله سعادت و خوش بختی خود را درک نموده و با وسایلی که در دست دارد در رفع نیازمندی‌های خود بکوشد و عمر گران‌مایه را که تنها سرمایه‌ی اوست به رایگان از دست ندهد (طباطبائی، ۱۳۸۷، ص ۲۰۱). ما مسئولیم چون داریم و چون توانایییم، مسئولیت براساس توانایی است نه آگاهی و نوع مسئولیت ما وابسته به اهمیت کارها و ضرورت نیازها و استعداد و توان ماست. (صفائی حائری، ۱۳۸۶، ص ۳۵۰) کسی که هوش اخلاقی بالایی دارد مسئولیت اعمال خود و پیامدهای آن اعمال همچنین اشتباهات و شکست‌های خود را نیز می‌پذیرد (لنیک و بوربا، ۲۰۰۵، ص ۸۶). بخشش: آگاهی از عیوب خود و تحمل اشتباهات دیگران (لنیک و کیل، ۲۰۰۵، ص ۸۶) بخشش نزاع درونی ما با خودمان را متوقف می‌نماید بخشش به ما اجازه می‌دهد که به چرخه خشم و سرزنش خویش نغلتیم (جامپولسکی، ۱۳۸۲، ص ۱۹). بخشش یک فضیلت اخلاقی است که در برابر خطای دیگران انجام می‌شود و قابل آموزش دادن است (اینرایت، ۲۰۱۱، ص ۲۸). هر چند انتقام گرفتن پاسخ طبیعی انسان در برابر خطاهای دیگران است (میربرگ، ۲۰۱۱، ص ۲۴) اما بخشش شاهراه سلامت روان است (ماتسویوکی، ۲۰۱۱، ص ۲۷۱). بخشش به دلیل آن که به فرد کمک می‌کند تا روابطی ثابت و حمایت‌کننده ایجاد کند، موجب سلامتی و به زیستی است و زوج‌های جوان نیز هم‌سو با این دیدگاه گزارش می‌کنند که داشتن ظرفیت طلب و ارائه‌ی بخشش یکی از مهم‌ترین عوامل کمک‌کننده به دوام و رضایت زناشویی آنان بوده است (زندى پور و یادگاری، ۱۳۸۶، ص ۱۱۲). وقتی به این امر واقف باشیم که اشتباه امری اجتناب‌ناپذیر است به ناچار و ناگزیر تمام برخوردها و بازتاب‌های ذهنی خود را موردی تنظیم کرده و بدین صورت قدرت پذیرش خود را تا جایی بالا می‌بریم که بتوانیم با هر نتیجه‌ای کنار بیاییم (بردستانی، ۱۳۹۱، ص ۲۲). گوشزد کردن اشتباهات دیگران راه بسیار خوبی برای دشمن‌تراشی است و اعتراف به اشتباهات خود راه خوبی برای آغاز یک دوستی است (متیوس، ۱۳۸۸، ص ۱۴۴). توجه به دیگران دارای تاثیر متقابل است اگر نسبت به دیگران مهربان و دلسوز باشیم آنان نیز موقع نیاز با ما همدردی می‌کنند (لنیک و کیل، ۲۰۰۵، ص ۸۶). انسان موجودی اجتماعی است در نتیجه فعالیت‌های آن در ارتباط و هماهنگی با دیگران باید باشد و افراد کارها را باید بین خودشان تقسیم نمایند تا هم به دیگران نفع برسانند و هم از منافع آنان برخوردار گردند. (امینی، ۱۳۷۹، ص ۷) فرد و جامعه به اندازه‌ی اهمیت دادن به ارزش‌های اخلاقی به حقوق یکدیگر پایبندی از خود نشان می‌دهند. (جوادی

آملی، ۱۳۸۴، ص ۴۷) پیامدهای حق گویی به همراه دغدغه‌های فردی برای پیشرفت و سطح نا مناسب فرهنگ نقادی در جامعه و پیامدهای آن، دانشجویان را در پاره ای از موارد محافظه کار کرده است (آراسته و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۲۱۲).

لنیک، کیل و جوردن (۲۰۱۱) معتقدند برخی اوقات علاقه مند بودن به دیگران بدان معنا است که فرد برای اهداف دیگران اهمیت قائل است. خانواده کانون محبت و ایجاد آرامش برای همسران و فرزندان است که با برقراری ارتباط عاطفی به کمال و بالندگی دست می‌یابند و از طریق ابراز علاقه به همدیگر نیاز روحی خود را تأمین می‌کنند (احمد پناهی، ۱۳۹۰، ص ۱۷). خانواده کانون اصلی حفظ هنجارها، سنتها و ارزش‌های اجتماعی است (اصلانی، ۱۳۸۳، ص ۱۱۶). هدف تحقیق حاضر بررسی هوش اخلاقی دانشجویان دانشگاه علوم تربیتی خوارزمی می‌باشد.

روش تحقیق

روش این پژوهش با توجه به موضوع و ماهیت تحقیق روش توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری شامل ۱۴۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم تربیتی خوارزمی می‌باشد. که از این تعداد ۹۱ نفر افراد نمونه زن (۶۵٪) و ۴۹ نفر از افراد نمونه مرد (۳۵٪) می‌باشد. در این پژوهش جهت اندازه گیری هوش اخلاقی دانشجویان، از پرسشنامه ۴۰ گویه ای شایستگی اخلاقی (MCI) لنیک و کیل با ۱۰ مؤلفه استفاده شد. روایی و پایایی ابزارهای فوق توسط مارتین و آستین (۲۰۱۰) تأیید شده است. پایایی به دست آمده (آلفای کرونباخ) برای پرسشنامه برابر با ۰.۸۴ محاسبه گردید.

یافته‌ها

جدول ۱: رتبه بندی مؤلفه‌های هوش اخلاقی در آزمون فرید من

مؤلفه هوش اخلاقی	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی	حداکثر نمره	حداقل نمره
اهمیت دادن خود جوش به دیگران	۱۴۰	۱۵/۶۰۷۱	۲/۶۵۴۴۳	-۰/۵۲۱	-۰/۳۳۲	۲۰	۸
توانایی در بخشش اشتباهات خود	۱۴۰	۱۵/۰۰۷۱	۲/۳۸۲۴۸	-۰/۲۱۳	-۰/۵۲۱	۲۰	۹
توانایی در بخشش اشتباهات دیگران	۱۴۰	۱۴/۴۱۴۳	۲/۶۸۲۱۷	-۰/۵۶۱	-۰/۴۹۱	۲۰	۵
قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران	۱۴۰	۱۴/۵۲۸۶	۲/۶۹۹۷۳	-۰/۴۵۴	-۰/۱۰۹	۲۰	۶
اقرار به اشتباهات و شکست‌ها	۱۴۰	۱۵/۲۷۱۴	۲/۳۲۸۵۶	-۰/۱۹۲	-۰/۵۱۸	۲۰	۱۰
پایبندی به عهد	۱۴۰	۱۵/۹۹۲۹	۲/۳۳۰۵۸	-۰/۶۹۳	۰/۲۷۴	۲۰	۹
مسئولیت پذیری برای تصمیمات شخصی	۱۴۰	۱۴/۸۲۱۴	۲/۴۹۱۰۴	-۰/۲۳۵	۰/۰۶۸	۲۰	۸
استقامت و پافشاری برای حق	۱۴۰	۱۳/۸۵۰۰	۲/۵۴۱۵۳	-۰/۱۳۱	-۰/۴۱۴	۲۰	۷
راستگویی	۱۴۰	۱۵/۳۱۴۳	۲/۴۳۲۰۶	-۰/۸۸۵	۰/۸۰۸	۱۹	۷
عمل کردن مبتنی بر اصول	۱۴۰	۱۵/۳۷۸۶	۲/۳۶۹۰۷	-۰/۵۴۲	۰/۳۷۸	۲۰	۷
هوش اخلاقی	۱۴۰	۱۵/۰۸۵۷	۱۶/۶۸۰۰۱	-۰/۰۶۷	-۰/۲۲۳	۱۸۸	۱۰۶

مقدار کجی و کشیدگی در فاصله بین ۱ و -۱ قرار دارد. این نشان می‌دهد، توزیع کل نمره‌ها طبیعی یا نرمال است. بنابراین می‌توان از آمار پارامتریک استفاده کرد. مقادیر مربوط به کلیه متغیرها، نشان دهنده کجی منفی است و این نشان می‌دهد، نمرات بیشتر افراد در این شاخص‌ها کمتر از میانگین نمونه است. بیشترین میانگین مؤلفه‌های هوش اخلاقی مربوط به پایبندی به عهد و کمترین میانگین مربوط به استقامت و پافشاری برای حق است. اهمیت دادن خود جوش به دیگران، راستگویی، عمل کردن مبتنی بر اصول و ارزش‌ها، اقرار به اشتباهات و شکست‌ها، توانایی در بخشش اشتباهات

خود، مسئولیت پذیری برای تصمیمات شخصی، قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران و توانایی در بخشش اشتباهات دیگران در رتبه‌های بعدی مؤلفه‌های هوش اخلاقی به لحاظ میانگین قرار دارند. فرضیه شماره ۱: بین مؤلفه‌های هوش اخلاقی تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۲: رتبه بندی مؤلفه‌های هوش اخلاقی در آزمون فریدمن

میانگین رتبه	مؤلفه‌های هوش اخلاقی
۶/۳۰	اهمیت دادن خود جوش دیگران
۵/۴۸	توانایی در بخشش اشتباهات خود
۴/۶۴	توانایی در بخشش اشتباهات دیگران
۴/۷۶	قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران
۵/۸۶	اقرار به اشتباهات و شکست‌ها
۶/۹۷	پایبندی به عهد
۵/۲۰	مسئولیت پذیری برای تصمیمات شخصی
۳/۹۱	استقامت و پافشاری برای حق
۶/۰۳	راستگویی
۵/۸۵	عمل کردن مبتنی بر اصول

H₀: بین مؤلفه‌های هوش اخلاقی تفاوت معناداری وجود ندارد.

H₁: بین مؤلفه‌های هوش اخلاقی تفاوت معناداری وجود دارد.

برای مشخص کردن میانگین رتبه‌ی مؤلفه‌های هوش اخلاقی از آزمون فریدمن استفاده شد. بر اساس این آزمون می‌توان میانگین رتبه‌ی تک تک متغیرها را اولویت بندی کرد. نتایج نشان می‌دهد که پایبندی به عهد، اهمیت دادن خود جوش دیگران، راستگویی، اقرار به اشتباهات و شکست‌ها، عمل کردن مبتنی بر اصول و توانایی در بخشش اشتباهات خود به ترتیب با میانگین رتبه ۶/۳۰، ۶/۰۳، ۵/۸۶، ۵/۸۵، ۵/۴۸ در رتبه‌های اول تا ششم و سایر مؤلفه‌ها در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند.

جدول ۳: نتایج آزمون فریدمن

۱۴۰	فراوانی
۱۱۷/۵۰۵	مجذور خی
۹	درجه آزادی
۰/۰۰۱	سطح معنی داری

به منظور آزمون معناداری تفاوت میانگین رتبه‌ی تک تک مؤلفه‌ها نتایج مربوط به آزمون مجذور خی برابر با ۱۱۷/۵۰۵ با سطح معناداری $\text{sig} = ۰/۰۰۱$ و درجه آزادی $\text{df} = ۹$ چون سطح معناداری کوچکتر از ۰/۰۱ می‌باشد فرض صفر رد می‌شود و ادعای یکسان بودن رتبه (اولویت) این ۱۰ مؤلفه پذیرفته نمی‌شود نتایج نشان می‌دهد که تفاوت میانگین رتبه‌ی این مؤلفه‌ها از نظر آماری معنادار است.

فرضیه شماره ۲: بین هوش اخلاقی و سن دانشجویان رابطه وجود دارد.

جدول ۴: آزمون همبستگی بین هوش اخلاقی و سن دانشجویان

هوش اخلاقی	سن	متغیرها	همبستگی پیرسون
**۰/۲۸۵	۱	سن	ضریب همبستگی
۱	**۰/۲۸۵	هوش اخلاقی	
۰/۰۰۱	۰	سن	سطح معناداری دو
۰	۰/۰۰۱	هوش اخلاقی	دامنه
۱۴۰	۱۴۰	سن	فراوانی
۱۴۰	۱۴۰	هوش اخلاقی	

این فرضیه با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون بررسی شد و میزان ضریب همبستگی برابر با $r = ۰/۲۸۵$ با سطح معناداری $\text{sig} = ۰/۰۰۱$ است. چون سطح معناداری محاسبه شده از آلفای ۰/۰۵ کوچکتر است در نتیجه فرض صفر رد می‌گردد. به عبارت دیگر با احتمال ۹۹ درصد اطمینان بین هوش اخلاقی و سن دانشجویان رابطه وجود دارد و میزان همبستگی ضعیف و مثبت است. فرضیه شماره ۳: بین میزان هوش اخلاقی گروه‌های مختلف تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۵: آنالیز واریانس یک راه

هوش اخلاقی					
سطح معناداری	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	واریانس‌ها
۰/۰۴۳	۲۲۴۱/۳۲۳	۳	۷۴۷/۱۰۸	۲/۷۸۹	بین گروهی
	۳۶۴۳۱/۶۴۸	۱۳۶	۲۶۷/۸۸۰	-	درون گروهی
	۳۸۶۷۲/۹۷۱	۱۳۹	-	-	کل

مقدار f محاسبه شده برابر با $f=۲/۷۸۹$ با سطح معناداری $sig=۰/۰۴۳$ و درجات آزادی ۳ و ۱۳۶ است چون سطح معناداری محاسبه شده از آلفای ۰/۵ کوچکتر است در نتیجه فرض صفر رد می‌گردد به عبارت دیگر با احتمال ۹۵ درصد اطمینان میزان شایستگی اخلاقی گروه‌های مختلف تحصیلی (مدرک تحصیلی) تفاوت معناداری دارد.

جدول ۶: آزمون توکی برای مقایسه محل تفاوت میانگین‌ها

تحصیلات (i)	تحصیلات (j)	اختلاف میانگین (i-j)	خطای استاندارد	سطح معناداری	سطح اطمینان ۹۵ درصد	
					سطح بالاتر	سطح پایین‌تر
فوق دیپلم	لیسانس	-۵/۳۳۳۲۱	۳/۰۶۷۱۹	۰/۳۰۹	-۱۳/۳۰۱۲	۲/۶۵۴۸
	فوق لیسانس	-۱۲/۴۳۷۵۰	۴/۵۲۳۶۱	۰/۰۳۴	-۲۴/۲۰۳۸	-۰/۶۷۱۲
	دکتر	-۹/۱۸۷۵۰	۸/۵۱۷۶۷	۰/۷۰۳	-۳۱/۳۴۲۷	۱۲/۹۶۷۷
لیسانس	فوق دیپلم	۵/۳۳۳۲۱	۳/۰۶۷۱۹	۰/۳۰۹	-۲/۶۵۴۸	۱۳/۳۰۱۲
	فوق لیسانس	-۷/۱۱۴۲۹	۴/۳۲۵۴۰	۰/۳۵۷	-۱۸/۳۶۵۰	۴/۱۳۶۴
	دکتر	-۳/۸۶۴۲۹	۸/۴۱۴۰۸	۰/۹۶۸	-۲۵/۷۵۰۰	۱۸/۰۲۱۴
فوق لیسانس	فوق دیپلم	۱۲/۴۳۷۵۰	۴/۵۲۳۶۱	۰/۰۳۴	۰/۶۷۱۲	۲۴/۲۰۳۸
	لیسانس	۷/۱۱۴۲۹	۴/۳۲۵۴۰	۰/۳۵۷	-۴/۱۳۶۴	۱۸/۳۶۵۰
	دکتر	۳/۲۵۰۰۰	۹/۰۴۷۲۲	۰/۹۸۴	-۲۰/۲۸۲۵	۲۶/۷۸۲۵
دکتر	فوق دیپلم	۹/۱۸۷۵۰	۸/۵۱۷۶۷	۰/۷۰۳	-۱۲/۹۶۷۷	۳۱/۳۴۲۷
	لیسانس	۳/۸۶۴۲۹	۸/۴۱۴۰۸	۰/۹۶۸	-۱۸/۰۲۱۴	۲۵/۷۵۰۰
	فوق لیسانس	-۳/۲۵۰۰۰	۹/۰۴۷۲۲	۰/۹۸۴	-۲۶/۷۸۲۵	۲۰/۲۸۲۵

و طبق آزمون توکی تفاوت معنی داری بین مدرک تحصیلی فوق دیپلم و فوق لیسانس و لیسانس و فوق دیپلم وجود دارد. زیرا ($p < 0/05$) است. فرضیه شماره ۳: هوش اخلاقی دانشجویان دختر بیش از پسران است.

جدول ۷: آزمون t برای گروه‌های مستقل

متغیر	دانشجویان	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	t	معناداری
هوش اخلاقی	دختران	۹۱	۸۳/۰۸۲	۱۲/۲۵۶	۱۳۸	۰/۲۹۷	۰/۹۷۵
	پسران	۴۹	۸۳/۱۸	۱۲/۰۳۴			

این فرضیه با استفاده از آزمون t برای گروه‌های مستقل بررسی شد. و میانگین نمرات هوش اخلاقی دانشجویان دختر و پسر به ترتیب برابر با $83/82$ و $83/18$ است. و مقدار t محاسبه شده برابر با $t = 0/297$ با سطح معناداری $sig = 0/767$ و درجه آزادی $df = 138$ است. چون سطح معناداری محاسبه شده از آلفای $0/05$ بزرگتر است در نتیجه فرض صفر تأیید می‌گردد. به عبارت دیگر با احتمال ۹۵ درصد اطمینان میزان هوش اخلاقی دانشجویان دختر بیش از پسران نیست. فرضیه شماره ۴: هوش اخلاقی دانشجویان مجرد و متأهل تفاوت معناداری دارد.

جدول ۸: آزمون t برای گروه‌های مستقل

متغیر	دانشجویان	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	t	معناداری
هوش اخلاقی	مجرد	۸۶	۱۴۷/۴۵۳۵	۱۷/۱۲۲۸۵	۱۳۵	-۲/۶۸۰	۰/۴۰۰
	متاهل	۵۱	۱۵۵/۲۱۵۷	۱۵/۰۵۸۹۷			

میانگین نمرات هوش اخلاقی دانشجویان مجرد و متأهل به ترتیب برابر با $147/4535$ و $155/2157$ است. و مقدار t محاسبه شده برابر با $t = -2/680$ با سطح معناداری $sig = 0/008$ و درجه آزادی $df = 135$ است. چون سطح معناداری محاسبه شده از آلفای $0/01$ کوچکتر است در نتیجه فرض صفر رد می‌گردد. به عبارت دیگر با احتمال ۹۹ درصد اطمینان میزان هوش اخلاقی دانشجویان متأهل بیش از دانشجویان مجرد است.

فرضیه شماره ۵ : بین میانگین‌های تک تک مؤلفه‌های هوش اخلاقی و میانگین فرضی (میانگین جامعه) تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۹: آزمون t تک نمونه ای مربوط به مؤلفه‌های هوش اخلاقی (test value=12)

مؤلفه‌ها	t	df	سطح معنا داری	تفاضل میانگین	
				حد بالا	حد پایین
اهمیت دادن خود جوش به دیگران	۱۶/۰۷۹	۱۳۹	۰/۰۰۰	۳/۶۰۷۱۴	۴/۰۵۰۷
توانایی در بخشش اشتباهات خود	۱۴/۹۳۴	۱۳۹	۰/۰۰۰	۳/۰۰۷۱۴	۳/۴۰۵۳
توانایی در بخشش اشتباهات دیگران	۱۰/۶۵۰	۱۳۹	۰/۰۰۰	۲/۴۱۴۲۹	۲/۸۶۲۵
قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران	۱۱/۰۸۳	۱۳۹	۰/۰۰۰	۲/۵۲۸۵۷	۲/۹۷۹۷
اقرار به اشتباهات و شکست‌ها	۱۶/۶۲۳	۱۳۹	۰/۰۰۰	۳/۲۷۱۴۳	۳/۶۶۰۵
پایبندی به عهد	۲۰/۲۷۱	۱۳۹	۰/۰۰۰	۳/۹۹۲۸۶	۴/۳۸۲۳
مسئولیت پذیری برای تصمیمات شخصی	۱۳/۴۰۱	۱۳۹	۰/۰۰۰	۲/۸۲۱۴۳	۳/۲۳۷۷
استقامت و پافشاری برای حق	۸/۶۱۳	۱۳۹	۰/۰۰۰	۱/۸۵۰۰۰	۲/۲۷۴۷
راستگویی	۱۶/۱۲۴	۱۳۹	۰/۰۰۰	۳/۳۱۴۲۹	۳/۷۲۰۷
عمل کردن بر مبنای اصول و ارزش‌ها	۱۶/۳۷۵	۱۳۹	۰/۰۰۰	۳/۲۷۸۵۷	۳/۶۷۴۴

مقدار t محاسبه شده برابر با ۱۶/۰۷۹، ۱۴/۹۳، ۱۰/۶۵، ۱۱/۰۸، ۱۶/۶۲، ۲۰/۲۷، ۱۳/۴۰، ۸/۶۱، ۱۶/۱۲، ۶/۳۸۱ با سطح معناداری $\text{sig} = ۰/۰۰۱$ و درجه آزادی $\text{df} = ۱۳۹$ است. چون سطح معناداری محاسبه شده از آلفای ۰/۰۱ کوچکتر است در نتیجه فرض صفر رد می‌گردد. به عبارت دیگر با احتمال ۹۹ درصد اطمینان بین میانگین‌های تک تک مؤلفه‌های هوش اخلاقی و میانگین فرضی (میانگین جامعه) تفاوت معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

هدف کلی پژوهش حاضر بررسی نقش هوش اخلاقی دانشجویان بود. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که بین مؤلفه‌های هوش اخلاقی تفاوت معنا داری وجود دارد. و براساس رتبه بندی که حاصل شد می‌توان گفت همسو با این تحقیقات است در تحقیق آراسته و دیگران ۱۳۸۹ بیشترین رتبه مربوط به پایبندی به عهد و کمترین هم مربوط به ایستادگی برای حق می‌باشد وفای به عهد اعتماد و همبستگی در جامعه مایه سعادت و پیشرفت است (رسولی، ۱۳۸۷، ص ۷). بی توجهی به وفای به عهد منجر به هرج و مرج در جامعه می‌شود (نورمحمدی، ۱۳۸۸، ص ۱۲). توجه به دیگران دارای تاثیر متقابل می‌باشد (لنیک و کیل، ۲۰۰۵، ص ۸۶). لنیک و همکاران (۲۰۱۱) معتقدند برخی اوقات علاقه مند بودن به دیگران بدان معنا است که فرد برای اهداف دیگران اهمیت قائل است و گاهی اوقات ممکن است مقاصد دیگران برای فرد دارای اهمیت بیشتری باشد. سخن راست حقیقت پوشیده را برای انسان کشف می‌کند (طباطبائی، ۱۳۸۷، ص ۲۳۰). اگر راستی و صدق از جامعه ای رخت بر بندد زندگی‌ها دشوار، ناامن و تلخ خواهد بود (محدثی، ۱۳۸۰، ص ۳۱۹). بیان حقیقت در صورتی بهترین نتیجه را می‌دهد که با خود آگاهی و حسن نیت همراه باشد (آراسته و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۲۰۱). اشتباه امری اجتناب ناپذیر است و به ناچار تمام برخوردها و بازتاب‌های ذهنی خود را موردی تنظیم و بنابراین قدرت پذیرش خود را بالا برده تا بتوانیم با هر نتیجه ای کناریباییم (بردستانی، ۱۳۹۱، ص ۲۲). لنیک و همکاران (۲۰۱۱) آگاهی را اولین قدم در راه عمل با ثبات و منسجم می‌دانند. ارزش‌ها به منزله درون مایه ی اصلی فرهنگ، ادراک فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهند و خود در خلال فرآیند فرهنگ آموزی از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شوند (نیکو گفتار، ۱۳۸۶، ص ۸۰). افراد با هوش اخلاقی بالا کار درست را انجام می‌دهند، اعمال آنها پیوسته با ارزش‌ها و عقایدشان هماهنگ است، عملکرد بالایی دارند و همیشه کارها را با اصول اخلاقی پیوند می‌دهند (مختاری پور و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۹۸). بخشش نزاع درونی ما با خودمان را متوقف می‌نماید بخشش به ما اجازه می‌دهد که به چرخه خشم و سرزنش خویش نغلتیم (جامپولسکی، ۱۳۸۲، ص ۱۹). در بین تمام موجودات تنها انسان است که مسئولیت پرورش و تکمیل نفس خود را بر عهده دارد (امینی، ۱۳۷۹، ص ۶۹). بنابراین لازم ترین وظیفه انسان این است که خود را بشناسد تا بدین وسیله سعادت و خوش بختی خود را درک نموده و با وسایلی که در دست دارد در رفع نیازمندی‌های خود بکوشد و عمر گران مایه را که تنها سرمایه ی اوست به رایگان از دست ندهد (طباطبائی، ۱۳۸۷، ص ۲۰۱). نوع مسئولیت ما وابسته به اهمیت کارها و ضرورت نیازها و استعداد و توان ماست (صفایی حائری، ۱۳۸۶، ص ۳۵۰). کسی که هوش اخلاقی بالایی دارد مسئولیت اعمال خود و

پیامدهای آن اعمال همچنین اشتباهات و شکست‌های خود را نیز می‌پذیرد (لنیک و بوربا، ۲۰۰۵، ص ۸۶). انسان موجودی اجتماعی است در نتیجه فعالیت‌های آن در ارتباط و هماهنگی با دیگران باید باشد و افراد کارها را باید بین خودشان تقسیم نمایند تا هم به دیگران نفع برسانند و هم از منافع آنان برخوردار گردند (امینی، ۱۳۷۹، ص ۷). بخشش یک فضیلت اخلاقی است که در برابر خطای دیگران انجام می‌شود و قابل آموزش دادن است (اینرایت، ۲۰۱۱، ص ۲۸). هر چند انتقام گرفتن پاسخ طبیعی انسان در برابر خطاهای دیگران است (میربرگ، ۲۰۱۱، ص ۲۴) اما بخشش شاهراه سلامت روان است (ماتسویوکی، ۲۰۱۱، ص ۲۷۱). گوشزد کردن اشتباهات دیگران راه بسیار خوبی برای دشمن تراشی است و اعتراف به اشتباهات خود راه خوبی برای آغاز یک دوستی (متیوس، ۱۳۸۸، ص ۱۴۴). فرد و جامعه به اندازه‌ی اهمیت دادن به ارزش‌های اخلاقی به حقوق یکدیگر پابندی از خود نشان می‌دهند (جوادی آملی، ۱۳۸۴، ص ۴۷). در اولویت بندی شایستگی‌های اخلاقی، دانشجویان در توانایی در بخشش اشتباهات دیگران و ایستادگی برای حق کمترین نمره را کسب کردند. هر چند که این موارد در میان دانشجویان بالاتر از حد متوسط و در جهت مطلوب بوده اما پیامدهای حق گویی به همراه دغدغه‌های فردی برای پیشرفت و سطح نا مناسب فرهنگ نقادی در جامعه و پیامدهای آن، آنها را در پاره ای از موارد محافظه کار کرده است (آراسته و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۲۱۲).

بین هوش اخلاقی و سن رابطه وجود دارد. و بین هوش اخلاقی و مدرک تحصیلی تفاوت معناداری است. این یافته‌ها با این تحقیقات همسو است سن افراد دارای رابطه‌ی معنی دار با سطح هوش اخلاقی آن‌ها بود (بهرامی و همکاران، ۱۳۹۱، ص ۸۵) هر چه سن افراد و سطح تحصیلات افراد بالاتر رود هوش اخلاقی آنها نیز افزایش می‌یابد (آراسته و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۲۱۲).

هوش اخلاقی دانشجویان مجرد و متاهل تفاوت معناداری دارد. این یافته با این تحقیقات همسو است خانواده کانون محبت و ایجاد آرامش برای همسران و فرزندان است که با برقراری ارتباط عاطفی به کمال و بالندگی دست می‌یابند و از طریق ابراز علاقه به همدیگر نیاز روحی خود را تأمین می‌کنند (احمد پناهی، ۱۳۹۰، ص ۱۷). خانواده کانون اصلی حفظ هنجارها، سنتها و ارزش‌های اجتماعی است (اصلانی، ۱۳۸۳، ص ۱۱۶). بخشش به دلیل آن که به فرد کمک می‌کند تا روابطی ثابت و حمایت کننده ایجاد کند، موجب سلامتی و به زیستی است و زوج‌های جوان نیز هم سو با این دیدگاه گزارش می‌کنند که داشتن ظرفیت طلب و ارائه‌ی بخشش یکی از مهم ترین عوامل کمک کننده به دوام و رضایت زناشویی آنان بوده است (زندى پور و یادگاری، ۱۳۸۶، ص ۱۱۲).

هوش اخلاقی دانشجویان دختر بیش از پسران نیست. این یافته با تحقیقات روسینک و بایوچ (۲۰۰۶) همخوانی ندارد ولی با تحقیق ویمالیسیری (۲۰۰۱) که جنسیت را مؤثر بر هوش اخلاقی نمی‌داند همسو می‌باشد.

نتیجه گیری

به طور کلی این تحقیق نشان داد که دانشجویان دانشگاه علوم تربیتی خوارزمی از شایستگی‌های اخلاقی خوبی برخوردارند. ویژگی‌های اخلاقی تنها از طریق آموزش و محدود به کلاس درس مهیا نمی‌شود محیط و شرایط کلی از قبیل رفتار و الگوها اخلاقی و علمی (اساتید، مدیران) هم می‌توانند جنبه انگیزشی و تشویقی برای دانشجویان باشند هوش اخلاقی می‌تواند از طریق افزایش توانمندی‌ها افراد در زمینه ای اخلاقی آینده سازان یک کشور را بر مبنای اصول و قاعده مند و اخلاقی بار آورد.

منابع

الف) فارسی

۱. آراسته و همکاران. (۱۳۸۹). بررسی وضعیت هوش اخلاقی دانشجویان، راهبرد فرهنگ، شماره ۱۱-۱۰، صص ۲۱۴-۲۰۱
۲. امینی، ابراهیم. (۱۳۷۹). **اسلام و تعلیم و تربیت**، ۲ جلدی، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان
۳. احمد پناهی، علی. (۱۳۹۰)، جوان و سن مناسب ازدواج، راه‌های تقویت صمیمیت در خانواده، **مکاتبه و اندیشه**، شماره ۴۰، صص ۷۵-۹۰
۴. اصلانی، خالد. (۱۳۸۳). نقش مهارت‌های ارتباطی بر کارایی خانوادگی دانشجویان متأهل، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ۴، شماره (۱۴)، صص ۱۳۶-۱۱۵
۵. بردستانی، رضا. (۱۳۹۱). اشتباه فاجعه نیست حتی اگر غیر قابل جبران باشد، **شادکامی و موفقیت**، سال نهم، شماره (۱۰۳)، صص ۲۲-۲۳
۶. بهرامی، محمد امین و دیگران، (۱۳۹۱)، سطح هوش اخلاقی اعضای هیأت علمی و کارکنان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، **مجله ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی**، دوره ۵، شماره (۶)، صص ۷۵-۸۸
۷. تفضلی، احمد. (۱۳۸۵)، **مینوی خرد**، تهران، انتشارات توس، ص ۴۱
۸. جامپولسکی، جرال، (۱۳۸۲)، **بخشش بزرگترین شفا بخش هستی**، ترجمه: احمد موسوی، تهران، زرین نگارستان کتاب

۹. جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۸۴)، **حق و تکلیف در اسلام**، قم، مرکز نشر اسراء
۱۰. رسولی، محمد علی، (۱۳۸۷)، **وفای به عهد**، قم، انصاریان
۱۱. زندی پور، طیبه و یادگاری، هاجر. (۱۳۸۶). ارتباط بخشش با رضایت از زندگی در بانوان دانشجوی متاهل غیر بومی دانشگاه‌های تهران، **مطالعات زنان**، سال ۵، شماره ۳، صص ۱۰۹-۱۲۲
۱۲. صفائی حائری، علی، (۱۳۸۶)، **مسئولیت و سازندگی**، قم، انتشارات لیلۃ القدر
۱۳. طباطبائی، محمد حسین، (۱۳۸۷)، **تعالیم اسلام**، به کوشش خسرو شاهی، خسرو، قم، موسسه بوستان کتاب مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
۱۴. فتوحی قزوینی، ف و دیگران، (۱۳۸۷)، **ارزیابی اخلاقی دانشگاه مجازی، فصلنامه اخلاق در علوم و فن آوری**، دوره ۳، شماره (۲۰۱)، صص ۳۱-۴۲
۱۵. مختاری پور، مرضیه؛ سیادت، علی، (۱۳۸۸)، **بررسی مقایسه ای ابعاد هوش اخلاقی از دیدگاه دانشمندان با قرآن و ائمه معصومین (ع)**، **فصلنامه علمی-تخصصی مطالعات اسلام و روان شناسی**، سال ۳، شماره (۴)، صص ۹۷-۱۱۸
۱۶. محدثی، جواد، (۱۳۸۰)، **اخلاق معاشرت**، قم، مرکز انتشارات و دفتر تبلیغات اسلامی حوزه‌ی علمیه قم
۱۷. متیوس، اندرو. (۱۳۸۸). **درخت دوستی بنشان**، ترجمه: وحید افضلی راد، تهران، ناشر نیریز
۱۸. نیکوگفتار، منصوره. (۱۳۸۶) **رابطه بین سلسله مراتب ارزش‌ها و سلامت عمومی، پژوهش‌های روان شناختی**، دوره ۱۰، شماره ۱، صص ۷۹-۹۲.
۱۹. نورمحمدی، (۱۳۸۸)، **وفای به عهد، دو ماهنامه بشارت**، شماره ۷۰، سال ۱۲، صص ۱۲-۱۳

1. Borba,m.(2005),**the step-by-step plan to building moral intelligence** ,nurturing kids heart & souls ,national educator award, national council of self-esteem ,jessey-bass
2. Bekoff, marc. & Pierce, Jessica .(2009). **wild justice : the moral lives of animals** ,Chicago,university of Chicago press
3. Enright,r.(2011).**psychological science of forgiveness: implications for psychotherapy and education**, presented at the conference, neuroscience and moral action: neurological conditions of effectivity, decisions,and virtue pontificia universita della santa croce roma,Italy
4. Gardner,h.(1999).multiple intelligence as a partner in school improvement,**journal of education leadership** ,vol55,no(1),pp20-21
5. Lennick,doug,kiel.fred.(2005),**moral intelligence,enhancing business performance and leadership success**,new jersey,wharton school of the university of pennsylvania and pearson education.
6. Lennick,d,&et.al.(2011),**moral intelligence:enhancing business performance and leadership success inturbulent times,newjersey**,pearson education
7. Myerberg.l.(2011).**forgiveness and self_regulation: forgiveness as a mechanism of self-regulation: an ego-depletion model** , honors thesis in psychology university of Richmond
8. Matsuyuki,m.(2011).**an examination of the process of forgiveness and the relationship among state forgiveness,self compassion,and psychological well being experienced by Buddhists in the united states**.a dissertation submittedin partial fulfillment of the requirement for the degree of doctor of philosophy in the college of education at the university of kentucky
9. Martin.d.e&b.austin.(2010),validation of the moral competent inventory measurement instrument: content,construct,convergent and discriminant approaches.**management research review**,vol33,issue(5),pp437-451
- 10.Ngammuk, patariya. (2011). **a study of 8 fundarmental moral characteristics among thai under graduate students Hawaii** ,international conference on education 9 th annual conference January, 4-7
- 11.Narvaez,d,(2010),**the emotional foundations of high moral intelligence**,new directions for child and adolescent development,pp 77-94

12. Rama, Shukrie. (2011). *Professor's performance for effective teaching (Kosovo case Procedia)*. Social and Behavioral Sciences, 12, 117–121.
13. Rucinski DA, Bauch PA. (2006). *Reflective, ethical and moral constructs in educational leadership preparation: Effects on graduates' practices*. Journal Educational Admin , 44, (5).pp 487-508.
14. Wimalasiri, Jayantha S. (2001). *Moral reasoning capacity of management students and practitioners: An empirical study in Australia*. Journal of Managerial Psychology, 16, (8), 614-634.

Archive of SID